

<https://doi.org/10.15407/fd2020.01.093>
УДК 291.61 (=161.2) (092)

Дарина МОРОЗОВА, кандидат культурології, докторант,
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова,
02000, Київ, вул. Пирогова, 9
morozovadaria@duh-i-litera.com
<http://orcid.org/0000-0001-5646-2851>

УКРАЇНСЬКИЙ ЗОЛОТОУСТ. СВТ. ДИМИТРІЙ ТУПТАЛО І АНТІОХІЙСЬКА СПАДЩИНА

Мета: стаття розглядає оцінку свт. Димитрієм Тупталом Антіохійської школи патристики, роль її провідних діячів та її внесок у історію доктрини. Методи: порівняльно-історична методологія та, передусім, метод історії традиції (tradition history) дозволяють виявити експліцитні та імпліцитні відсилки Туптала до наративу антіохійської ідентичності. Основні одержані висновки: в інтерпретації складних і оточених тисячолітніми дебатами богословських колізій IV—V ст. Туптало послідовно пристає на позицію Антіохійської школи, відкидаючи закиди її впливових опонентів з Александрійської традиції. Свт. Димитрій свідомо і систематично відтворює у своєму Синаксарі історичні наративи антіохійців. Недвозначним індикатором його позиції є ставлення до найбільш дискусійних постатей Антіохії: зокрема, він зараховує Феодорита Кирського до «святих отців», згадує Діодора Тарсійського серед «Церковних світил», поруч із рештою діячів Мелетіанської партії. Така незалежна оцінка антіохійської спадщини, безперечно, зумовлена співзвучністю богословського мислення Димитрія світосприйняттю антіохійців.

Ключові слова: Антіохійська школа, Димитрій Туптало, Йоан Золотоуст, Феодорит Кирський, Діодор Тарсійський.

Хоча українське бароко заведено розглядати передусім у категоріях зустрічі православного Сходу з латинським Заходом, його інтелектуальна панорама була б не повною без урахування ще одного чинника культурних впливів — Близького Сходу. Жваві дипломатичні стосунки запорізької еліти з владою Османської Порти, з одного боку, та з її православними дисидентами, з іншого боку, створили культурний контекст, що зумовив низку цікавих явищ українського релігійного життя. Серед них заснування Львівського братства Антіохійським патріархом Йоакимом IV, перший етнографічний опис Землі козаків, залишений нам Алеппським архідияконом, видання Данилом Апо-

Цитування: Морозова, Д. (2020). Український золотоуст. Свт. Димитрій Туптало і антіохійська спадщина. *Філософська думка*, 1, 93—101. <https://doi.org/10.15407/fd2020.01.093>.

толом та Іваном Мазепою Євангелія арабською мовою тощо. Ці безпосередні контакти з християнським Сходом, зумовлені наріжними політичними потребами, народили й нову хвилю зацікавлення київських богословів свято-отцівським переданням Святої Землі, Єгипту та Сирії, які на очах перетворювалися з «тридев'ятих земель» на реальних і цілком досяжних сусідів.

Це яскраво унаочнює спадщина свт. Димитрія Туптала, митрополита Ростовського (1651—1709). Свт. Димитрій фігурує в науці у різних іпостасях — як перший український агіограф [Огієнко, 1965; Сироїд, 2007; Болгарова, 2007], знавець західної християнської традиції [Державин, 1976; Ламбрехтс, 2009], поліглот, блискучий проповідник і автор вишуканого листування [Berndt, 1975], історик [Brogi Vergoff, 2017] тощо. Проте вкрай рідко він привертає увагу вчених як патролог і, зокрема, знавець близькосхідної християнської спадщини [Сироїд, 2017].

У цій статті ми простежимо підхід Димитрія Туптала до спадщини Антіохійської школи — оригінальної богословської течії доби Вселенських Соборів. Антіохійська думка, міцно вкорінена в біблійному світосприйнятті, містично-матеріалістична і почасти аристотелічна, впродовж тривалого часу була одним з провідних рушіїв східнохристиянської філософії. Водночас вона була головним джерелом опору значно більш впливовій у Візантії платонічній, ідеалістичній, дуалістичній і схильній до монофізитства філософії Александрійської школи. Досягнувши триумфу на IV Вселенському Соборі з його догматом про дві природи Христа, антіохійська течія врешті-решт все ж зазнала поразки у боротьбі з близьким до влади крипто-монофізитським середовищем і була значно маргіналізована у всьому грекомовному світі.

Натомість у кириличному просторі, починаючи з середньовіччя, твори Антіохійської школи користувались великим впливом. Проте, як правило, за цією популярністю не стояло ані розуміння богословської специфіки школи, ані знання контроверсійного контексту, що її оточував. Ця ситуація стала змінюватись лише за доби розквіту Могілянських шкіл. На тлі тривалих переслідувань з боку світської та церковної влади, постійних дебатів і засуджень Антіохії у візантійській традиції, а також на тлі некритичного шанування її діячів слов'янами, однозначна і свідомо підтримка цієї школи деякими провідними богословами українського бароко постає як сміливий і виразний жест. Особливу роль тут має свт. Димитрій Туптало. Його прихильність до антіохійського світосприйняття виражається не лише у церковно-історичних та агіографічних коментарях Димитрія, а й у помітному впливі антіохійської думки на його етику, антропологію, євхаристійне богослов'я тощо.

Два Золотоусти

За натхненну проповідь віри Димитрій Туптало вже за життя був прозваний новим Золотоустом. Перш ніж перейти до питання про богословський зв'язок Туптала зі своїм сирійським «тезкою», зупинимось на питанні, яким саме чином свт. Димитрій став «Золотоустом».

На походження цього титулу кидає світло рукопис св. Димитрія, нещодавно виявлений нами в архіві преп. Паїсія Величковського. Цей рукопис пов'язаний із поїздкою Ростовського митрополита 1704 року на батьківщину, до Києва. Під час цієї подорожі Димитрій зустрічався зі своїм учнем, видатним румунським святим Пахомієм Гледінським, майбутнім єпископом Романським, і пожертвував йому церковне начиння й деякі книги [Крылов, 2016]. Будучи архімандритом монастиря Нямц у Румунії, Пахомій передав книги до бібліотеки своєї обителі, згодом успадкованої преп. Паїсієм Величковським та його учнями. Однією з цих книг виявився Алфавітно-Єрусалимський патерик з нямецького архіву (БМН 278). На внутрішньому боці верхньої кришки палітурки було знайдено румунський напис кирилицею, що виявився автографом Пахомія¹.

Маргіналія описує походження манускрипту: «...ця книга подарована мені святим Димитрієм Митрополитом Ростова в Царстві московському і написана чесною рукою цього святого, якого називаю Золоті вуста, як і св. Йоана Золотоуста. Бо джерело вчення святого життя (виходить) із вуст цього святого». Далі Пахомій описує своє душекорисне спілкування з Димитрієм у Чернігові (*Четатя Чернева*) та переповідає його пораду, згодом втілену учнем у досить неординарних поворотах його служіння². Архаїчний вираз «*Rost de aur*» (в сучасній румунській мові Золотоуст зветься «*Gură de Aur*»), яким Пахомій ще за життя іменував свого святого наставника, очевидно, і є прототипом вживаного в нашій агіографії титулу.

Таким чином, свт. Димитрій Туптало став українським «Золотоустом» з легкої руки свого учня, свт. Пахомія Гледінського. Здається, це іменування спричинене не лише авторитетністю свт. Йоана (і благозвучністю його титулу), а й глибокою духовною та інтелектуальною спорідненістю двох мислителів. Свт. Димитрій постійно посилається на свт. Йоана, обговорюючи образ Божий у людині, шлях її уподібнення Богу, походження перших людей, роль статі у християнському житті тощо. Але особливо цікаво, що Димитрій подекуди виявляє вражаюче міцну підтримку Антіохійської школи, яка виховала Йоана Золотоуста, з її неоднозначними діячами та специфічними ідеями.

¹ Ми прочитали й переклали напис разом із др. Овідію Іоане, за фотокопіями, люб'язно наданими мені ієром. Іовом Саліулїним для спільної роботи над каталогом. Про цю знахідку я повідомила на конференції «Київські Паїсівські читання» 27 листопада 2017 року. Мон. Герман Мудренко з Ново-Нямецької лаври також згадав у своїй доповіді про цей напис, виявлений ним незалежно і одночасно.

² Обраний 1707 року єпископом Романським, Пахомій невдовзі чомусь залишає кафедру, попри благання молдавського господаря, й усамітнюється під горою Кириак, неподалік від Нямца. Заснувавши там Покровський скит, 1717 року старець знов вирушає до Києва й до кінця днів (1724) подвизається в Києво-Печерській лаврі. Надпис на рукописі БМН 278 свідчить, що ці загадкові вчинки втілювали тугу (доруль) Пахомія за безмовним життям. Димитрій цілком зрозумів прагнення свого учня і провистив, що «Господь ... сповнить бажання твоє».

Четії-Мінеї

Любов Дмитрія до антиохійської традиції особливо впадає в очі у його найвпливовішому творі — *Четіях-Мінеях*³. «Життя Св. Дмитрія були улюбленим читанням всієї України, — каже Іван Огієнко, — аж до нових часів, і на них виховувалося покоління читачів» [Огієнко, 1965: с. 184]. Життя, укладені староукраїнською мовою, стали останнім київським виданням, видруктованим без благословення Московського патріарха, і наштотували на його сувору критику. Проте згодом їх багаторазово перевидавали в Москві (10 разів лише впродовж XVIII сторіччя), вони стали бестселером у всій Російській імперії⁴.

Складаючи перший український Синаксар, Дмитрій справді взяв на себе застрашливе завдання, для якого йому довелося зібрати одну з найбільших бібліотек тогочасної Східної Європи [Болгарова, 2007: с. 529]. Він справлявся на різні джерела — латинські, польські, грецькі, російські та українські. Серед іншого, його видання ознайомлювало українських читачів із цілою низкою сирійських святих. Звісно, сирійської мови святитель не знав. Але в його розпорядженні був впливовий грекомовний патерик антиохійського богослова Феодорита Кирського, відомий під назвою *Історія Боголюбців*. Хоча грецьку мову Дмитрій знав чудово, візантійські джерела було легше знайти у латинських перекладах. Отже, з працею Феодорита Дмитрій ознайомився у виданні Г. Росвейде, що увійшло до *Acta Sanctorum*⁵.

Проте, попри твердження Державіна, буцімто Дмитрій скопіював книгу Феодорита «майже повністю... і переважно без змін, у буквальному перекладі з латини», ми переконалися, що це не так. Перше, прижиттєве, видання його Синаксаря (1689—1705) містить лише частину житій з Феодоритового патерика⁶. Крім того, ці тексти значно перероблені українським агіографом, тож Дмитрій є їх новим автором — наскільки взагалі можна казати про «авторство» щодо агіографічних збірників [Сироїд, 2007].

До самого Феодорита Дмитрій ставився з величезним пієтетом. Він не лише користався його чудовими, жвавими мемуарами про сирійських подвижників, а й уважно студював його історичні праці та виправляв за ними власні історичні та агіографічні твори. Про це свідчать численні маргінали у його чорнових рукописах. Понад те, всупереч візантійській традиції,

³ Свт. Дмитрій Ростовский. Книга житія святих, 4 т. (Київ, 1689—1705).

⁴ За словами сучасника, «Третя книга житий святих, трудами богодухновеннаго мужа иеромонаха Дмитриа Савича Тупталенка составленная, на свет вышла и любопытствующиихъ челоовекъ книжныхъ духовною радостью сердца наповнила» [Кротов, 2013].

⁵ Rosweyde, Heribert, *Vitae Sanctorum Patrum*. ed. Balthazar Moret, 1615 (передруковано у PG 74).

⁶ Зокрема, преп. Петра (25 листопада), преп. Якова Нізібінського (13 січня), препп. Мавсими Сиріна і Саламана Мовчальника (23 січня), преп. Авраама Каррійського (14 лютого), преп. Фалассія (22 лютого), препп. Лімнея і Вардата (23 лютого), препп. Кіри і Марани (28 лютого) тощо; про деяких інших святих Дмитрій наводить лише стислі відомості у кількох рядках дрібним шрифтом. Решта житій, ґрунтованих на *Історії боголюбців*, були додані, ймовірно, вже в посмертних виданнях.

свт. Димитрій вшановував Феодорита в лиці святих, і навіть отців Церкви: «мы же со святыми отцы — Григорием Нисским, Феодоритом и прочими речем» [Димитрій, 1848: с. 557]. В контексті постійних дебатів навколо особи та писань Феодорита, ім'я якого так і не потрапило до святців Православної Церкви, така згадка постає як сміливий жест — особливо з боку людини, якій важко закинути слабе знання церковної історії. Побіжне зауваження всіма шанованого святи-теля було сприйняте українськими вірянами як важливий прецедент. Зокрема, у рукописній бібліотеці преп. Паїсія Величковського, яка заклала фундамент «Філокалічного відродження» XIX сторіччя, Феодорит також фігурує як «святий» (так він названий у вступі до роздумів Димитрія Туптала про Страсті Христові⁷).

Підтримка антиохійської партії

Утім, позиція Димитрія особливо впадає в очі у життях антиохійських святи-телів, де Туптало фактично канонізує Мелетіанську партію, включно з її чи не найбільш полемічними діячами. Ці життя відтворюють, майже без купюр, «автобіографію» Антиохійської школи, якою вона постає у панегіриках Йоана Золотоуста, трактатах відверто проантиохійських істориків на кшталт Феодо-рита⁸ і Созомена, а також дещо більш нейтрального Сократа Схоластика. Це особливо впадає в очі у розлоному житті свт. Мелетія Антиохійського⁹.

«Его наставленіємъ, ученіємъ, і непорочного житія образомъ, — пише Димитрій про Мелетія, — мнози от Антиохіанъ в добродѣтелехъ, и в Православ-ной Вѣрѣ успѣша, и Совершенныи быша Церковныи Свѣтила» (f. 680). Серед цих світил церковного небосхилу Туптало називає не лише всіма шанованих святи-телів на кшталт Йоана Золотоуста, а й значно менш однозначних діячів. Насамперед це Діодор Тарсійський, видатний антиохійський екзегет і вчитель Золотоуста. Мейнстрим візантійського християнства не відділяв його від Нес-торія, засудженого III Вселенським Собором, та особливо Феодора Мопсуе-тійського, засудженого V Вселенським Собором (помертньо). Проте справжня христологічна позиція Діодора досі є предметом широкої наукової полеміки.

Очевидно, маючи свій погляд на вчення Діодора, Ростовський ми-трополит ставить під сумнів велику частину візантійської традиції та іг-норує закиди на адресу відомого екзегета. Втім, це не було відвертим волюнтаризмом. Згадуючи неоднозначного богослова в агіографічному тексті, Туптало скористався формальною «шпаринкою»: Діодор так і не був особисто засуджений жодним Вселенським Собором, хоча неодно-разово опинявся у кроці від анафеми¹⁰. Але поминання Діодора, безсум-

⁷ Рукопис БМН 161 1781 року, f. 153 v.

⁸ На нього Димитрій безпосередньо покликається на f. 678.

⁹ Під 12 лютого. Імовірно, урочистість цього життя почасти зумовлена тим, що том вийшов у друкарні Києво-Печерської лаври за архімандрита Мелетія Вуєховича-Височинського.

¹⁰ Його анафематствував лише монофізитський Розбійничий собор, врешті-решт не сприй-нятий Церквою; на II Константинопольському Соборі було засуджене сповідване ним вчення про апокатастасис, але його ім'я у зв'язку з цим не згадувалось.

нівно, імплікує також сумнів у єретичності його найближчого учня і соратника Феодора Мопсуестійського (засудження якого вже ніяк не дозволяло згадати його серед «світочів Церкви»). Подальший виклад Дмитрія також свідчить про його велику довіру «автобіографічним» наративам антиохійської партії, попри всю «тенденційність», яку вбачають у них історики.

«Сїи и прочїи множайшіи, Мелеїємъ святымъ наставленни бывше, украшаху потомъ Христову Церковь и просвѣщаху, каждо на своемъ ему мѣстѣ, аки свѣща на свѣщници поставленъ бывши» (f. 680). Власне, ці слова описують вдалу стратегію Мелетія, який за роки своєї діяльності в Антіохії встиг висвятити й призначити на всі ключові сирійські кафедри своїх однодумців, тим самим фактично започаткувавши добу акме Антіохійської школи. Дмитрій згадує декого з цих «множайших» прибічників Мелетіанської течії, яка відчайдушно обстоювала свою специфічну інтерпретацію антиохійської історії впродовж тривалої схизми, коли на Антіохійську кафедру претендували одразу чотири єпископи.

Заслуговує на увагу, що Туптало знайшов доцільним навести — за викладом Феодорита — вельми цікаву антиохійську формулу подолання церковного розколу. 379 року свт. Мелетій запропонував своєму конкурентові єп. Павлину разом опікуватись спільною паствою до смерті когось із них¹¹, а за богослужінням сидіти обабіч кафедри, на яку водрузити Євангеліє¹². Павлін відмовився співслужити з «неканонічним» єпископом, висвяченим аріанами, і схизма тривала аж до 415 року. Попри цю поразку, Дмитрій все ж вважав Мелетієв рецепт корисним у контексті Київської митрополії межі XVII—XVIII сторіч.

Не дивно, що серед святих мелетіан Дмитрій згадує «в перших» свт. Флавіана, який по смерті свт. Мелетія обстоював його традицію у боротьбі за престол із Павлином. Якщо партію, очолювану Павлином, підтримував свт. Григорій Назіанзин, то за Флавіана ратував свт. Йоан Золотоуст. Тут Дмитрій, знов-таки, виразно пристає на позицію Золотоуста.

Ще одною неоднозначною фігурою є згадуваний тут же свт. Акакій Верійський, який очолив наступ на свт. Йоана на соборі під дубом 403 року і домігся його засудження. Проте він усе ж увійшов у «святці» антиохійської партії як активний захисник Мелетіанської партії та, згодом, особисто Несторія. Але поруч з Акакієм Туптало поминає і Єлпідія Лаодикійського — одного з 10 єпископів, які захищали свт. Йоана на соборі 404 року від того ж таки Акакія. За цей рішучий захист «Доместикъ Мелетіевъ» був низложений 406 року, але реабілітований 414 року. Розташування на одному «свічнику» цих двох діячів з протилежних таборів не є виявом незнання чи байдужості агіографа: навіть у цьому парадоксальному кроці він відтворює логіку своїх

¹¹ В результаті першим — всього через два роки — спочив сам свт. Мелетій.

¹² Eccl. hist. 5.3; f. 678.

антиохійських джерел, на кшталт Феодорита, схильного посмертно примиряти непримиренних діячів заради загального реноме своєї школи¹³.

Словом, за традиційною риторикою життя свт. Мелетія ховається ціла плутанина напружених міжпартійних стосунків, у якій український агіограф обіймає цілком конкретну позицію. Точка, з якої він описує події, безсумнівно, дорівнює точці зору мелетіан та їхніх наступників йоанітів — партій, що обстоювали своєрідність антиохійської традиції в рамках нікейської ортодоксії.

Висновки

Аналіз агіографічних, історичних і гомілетичних творів свт. Димитрія Туптало у світлі історії патристичної традиції дає змогу виявити несподівані грані його богословської думки. Один із провідних церковних учених своєї доби, тонкий знавець історії православного віровчення, Димитрій виражає свідому і послідовну підтримку Антиохійської школи — давньої і багатой традиції, що була значно маргіналізована у Візантії і недостатньо znana (хоча й популярна) у слов'янському світі. Туптало сміливо «канонізує» таких полемічних героїв Антиохії, як Феодорит Кирський і Діодор Тарсійський, а діяльність Мелетіанської партії загалом оцінює суто за її внутрішніми критеріями.

Щоб так дерзновенно ставити під сумнів погляди панівної у Візантії Александрійської школи, треба було або зовсім не знати історію цих перипетій, або розбиратись у них достатньо добре, щоб давати на давні питання власну відповідь, подекуди разюче відмінну від усталеної. Така незалежна оцінка антиохійської спадщини, безперечно, зумовлена співзвучністю богословського мислення Димитрія світосприйняття антиохійців. Проантиохійська позиція Димитрія, справді, відбилася не лише в його уявленнях про догматичний розвиток, але і в його власному мисленні — етичному, антропологічному, літургійному тощо, хоча ця тема вимагає окремого дослідження.

ДЖЕРЕЛА

- Болгарова, М. (2007). Рецензія: Туптало Дмитро. Життя святих. Книга 1 (Львів: Свічадо, 2005). *Дух і літера*, 17/18, 528—531.
- Державин, А. (1976). Четии-Минеи святителя Димитрия, митрополита Ростовского, как церковноисторический и литературный памятник. *Богословские труды*, 15, 61—145.
- Димитрий Ростовский (1689—1705). *Книга життя святих* (тт. 1—4). Киев.
- Димитрий Ростовский (1848). *Поучение в неделю девятыюнадесять по Святом Духе*. В: *Сочинения* (ч. 2). Москва.
- Кротов, Я. (2013). *Димитрий Ростовский*. https://web.archive.org/web/20130323001212/http://krotov.info/yakov/history/18_bio_moi/dimistry_rost.htm / Получено с: https://web.archive.org/web/20130323001212/http://krotov.info/yakov/history/18_bio_moi/dimistry_rost.htm.

¹³ Наприклад, в Історії боголюбців свт. Акакій постає стовпом Антиохійської Церкви (II.9, 16, 18, 22; III.11; IV.7; XXI.10).

- Крылов, А. (2016). При поданной чрез посланников моих в Киеве оказии: контакты свт. Димитрия Ростовского с Киевом и Черниговом в 1701—1709 гг. *Вестник ПСТГУ*, 5, 116—128.
- Ламбрехтс, А. (2009). Ярмарка драгоценных жемчужин Востока и Запада в проповеди св. Димитрия Ростовского. В: *Память и история: на перекрестке культур* (с. 65—76). Київ: Дух і літера.
- Огієнко, І. (1965). *Канонізація святих в Українській Церкві*. Вінніпег: Наша культура.
- Сироїд, Д. (2007). Жанр житія в «Четїх-Мінеях» свт. Димитрія Туптала. В: *Дмитро Туптало у світі українського бароко: збірник наукових праць* (с. 42—49). Львів: Артос-Апріорі.
- Сироїд, Д. (2017). Тупталова редакція Житія святої Теклі. *Українське літературознавство*, 82, 89—97.
- Berndt, M. (1975). *Die Predigt Dimitrij Tuptalos. Studien zur ukrainischen und russischen Barockpredigt*. Frankfurt.
- Broggi, Giovanna (2017), Plurilinguism and Identity: Rethinking Ukrainian Literature of the Seventeenth Century Ukraine and Europe. In: G. Broggi Bercoff, M. Pavlyshyn, S. Plokhly (Eds.), *Ukraine and Europe. Cultural Encounters and Negotiations* (pp. 45-71). Toronto: Toronto University Press.

Одержано 23.12.2019

REFERENCES

- Berndt, M. (1975). *Die Predigt Dimitrij Tuptalos. Studien zur ukrainischen und russischen Barockpredigt*. Frankfurt.
- Bolgarova, M. (2007). Review. Synaxarion by Dymytriy Tuptalo. Vol.1. [In Ukrainian] *Dukh i litera*, 17/18, 528—531. [= Болгарова 2007]
- Broggi, Giovanna (2017), Plurilinguism and Identity: Rethinking Ukrainian Literature of the Seventeenth Century Ukraine and Europe. In: G. Broggi Bercoff, M. Pavlyshyn, S. Plokhly (Eds), *Ukraine and Europe. Cultural Encounters and Negotiations* (pp. 45-71). Toronto: Toronto University Press.
- Derzhavin, A. (1976). Synaxarion of St. Dymytriy, Metropolitan of Rostov, as a church-historical and literary record. [In Russian] *Theological works*, 15, 61—145. [= Державин 1976]
- St. Dymytriy of Rostov (1689—1705). [In Russian] In: *Synaxario* (Vols. 1-4). Kyiv. [= Димитрий Ростовский 1689—1705]
- St. Dymytriy of Rostov (1848). Sermon on the 19th Sunday after Pentecost. [In Russian] In: *Works* (part 2). Moscow. [= Димитрий Ростовский 1848]
- Krotov, Ya. (2013). *Dymytriy of Rostov*. [In Russian] Retrieved from: https://web.archive.org/web/20130323001212/http://krotov.info/yakov/history/18_bio_moi/dimitry_rost.htm. [= Кротов 2013]
- Krylov, A. (2016). Contacts of St. Dymytriy of Rostov with Kyiv and Chernihiv in 1701—1709. [In Russian] *Proceedings of Saint Tikhon's Orthodox University*, 5, 116—128. [= Крылов 2016]
- Lambrechts, A. (2009). Market of precious pearls of East and West in the homily by St. Dymytriy of Rostov. [In Russian] In: *Memory and History: on the crossroads of Cultures* (pp. 65—76). Kyiv: Dukh i Litera. [= Ламбрехтс 2009]
- Ohiyenko, I. (1965). *Canonization of the Saints in Ukrainian Church*. [In Ukrainian] Winnipeg: Nasha kul'tura. [= Огієнко 1965]
- Syroiyd, D. (2007). Genre of life in Chetii-Miney by st. Dymytriy (Tuptalo). [In Ukrainian] *Dmytro Tuptalo in the Realm of Ukrainian Baroque* (pp. 42—49). Lviv: Artos-Apriori. [= Сироїд 2007]
- Syroiyd, D. (2017). Tuptalo's redaction of St. Thekla's Life. [In Ukrainian] *Ukrainian Literary Studies*, 82, 89—97. [= Сироїд 2017]

Received 23.12.2019

Daryna Morozova, Candidate of Culturology, Doctoral Student,
National Pedagogical Dragomanov University,
9, Pyrohova St., Kyiv, 02000.
morozovadaria@duh-i-litera.com
<http://orcid.org/0000-0001-5646-2851>

THE UKRAINIAN CHRYSOSTOME.
St. DYMYTRII TUPTALO AND THE ANTIOCHIAN HERITAGE

Objectives: The article reviews the assessment of the School of Antioch by the first Ukrainian hagiographer, St. Dymytriy Tuptalo. **Methods:** The comparative-historical methodology and, above all, the Tradition history method reveal not only explicit but also implicit links between Kyivan and Antiochian theology. **Conclusions:** Interpreting the 4th -5th-centuries theological collisions, Tuptalo consistently clung to the viewpoint of the School of Antioch, rejecting the accusals from the side of Alexandrian tradition. St. Dymytriy systematically reproduces in his Synaxarion the historical narratives of the Antiochians. An unequivocal indicator of Dymytriy's position is his attitude to Antioch's most controversial figures: in particular, he enlists Theodoret of Cyrrhus among the "holy fathers" and mentions Diodorus of Tarsus among the "Church luminaries", along with other figures of the Meletian party. Such an independent evaluation of the Antiochian heritage is undoubtedly due to the concordance of the theological thinking of Dymytriy with the worldview of the Antiochians.

Keywords: *School of Antioch, Dymytriy Tuptalo, John Chrysostom, Theodoret of Cyrrhus, Diodorus of Tarsus.*